

JU
Kalle Larsson

Nyhetsbrev för överförmyndare - Sommaren 2024

Hej,

Årets andra nyhetsbrev för överförmyndare är en överblick kring olika rättsfall och aktuell information med mera till Er med intresse för överförmyndarfrågor. Mot slutet finns inte minst kommande lagändring där arbete pågår för att ta fram mer användarvänligt material.

Det verkar som att tingsrätterna har meddelat ett antal avgöranden som hovrätterna har behövt ”rätta upp” under våren 2024. Godmanskap anordnats för personer som redan avlidit. Rättegångsfel för att den enskilde inte har blivit hörd inför anordnande av förvaltare. Vi har också börjat få lite mer praxis kopplat till framtidsfullmakter som är intressant ur flera aspekter.

Om du som läsare har tips på något vi borde förmedla till fler, hör gärna av Er. Trevlig läsning!

Rättsfall och domar

Endast del av förmyndarnas ansökan om uttag medgavs

Förmyndarna ansökte om ett uttagsmedgivande avseende sammanlagt 116 530 kronor tillhörande ett barn på 14 år. Pengarna skulle användas till inköp av en mobiltelefon, dator, playstation, moped/EPA traktor, kringutrustning, körkortspaket, slalomskidor, liftkort, skidkläder, del i resa till Gran Canaria. Överförmyndaren avslog förmyndarnas ansökan. Tingsrätten ändrade överförmyndarens beslut och medgav hela uttaget som utgjorde cirka 90 % av alla medel på bankkontot (försäkringsersättning). Hovrätten bedömer att förvisso kan inköpen i och för sig vara till nytta för barnet. Men, medel på överförmyndarspärtrat konto ska endast i skäligen omfattning användas för det avsedda ändamålet. Hovrätten beaktar också att aktuellt uttag, utgör en stor andel av alla medel på kontot. Inköp av moped/EPA med tillhörande skyddsutrustning och körkortspaket menar hovrätten är till barnets omedelbara nytta varmed detta medgavs. Övriga

inköp menar hovrätten dock är för höga belopp varmed dessa inte får anses vara i skälig omfattning i förhållande till nytta. Sammantaget medgavs ett uttag om 44 530 kronor.

Svea hovrätt, mål Ä 1374-24, meddelad 2024-05-17.

Långvarigt förvaltarens övergång till godmanskap

Förvaltarens anordnades under 2004. Den enskilde ansökte om upphörande av förvaltarens vilket tingsrätten avslag. Hovrätten konstaterar i sina domskäl att det utifrån den enskildes hälsotillstånd och hjälpbehov kan vara motiverat med ett förvaltarens avseende bevaka rätt och förvalta egendom. Den omständighet att den enskilde varit förhindrad att förvalta sin ekonomi under 20 år, försvårar bedömningen om den enskildes hjälpbehov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. De sak omständigheter som framkommit avsåg händelser bakåt i tiden. Att den enskilde spenderat 13 000 kr på mobilspel och surf under ett halvår är dock av relevans då det avsåg hösten 2022. Sammantaget finner hovrätten att det inte finns någon konkret risk för att den enskilde ska skada sin ekonomi som motiverar ett förvaltarens. Den engagerade omgivningen menar hovrätten är en skyddsfaktor, inte en riskfaktor. Vid en samlad bedömning ansåg hovrätten att förvaltarens ska upphöra och ersättas med ett godmanskap.

Svea hovrätt, mål Ä 7564-23, meddelad 2024-03-13.

Interimistiskt förvaltarens när räkningar, bolån med mera inte hanterades

Tingsrätten avslag ansökan om interimistiskt förvaltarens då rätten bedömde att den enskilde hade insikt och förstod den akuta situationen samt försökt åtgärda detsamma avseende såväl pågående rättsförluster och en växande ekonomisk skada. Den enskilde medgav godmanskap. Överförmyndaren överklagade till hovrätten och anförde att det fanns en konkret risk för ekonomisk skada. Såväl bolån som elräkningar fanns obetalda trots uppgifter från den enskilde om att skulder hade reglerats. Delgivningskvitton, obetalda räkningar och nya ingångna avtal såsom försäkringar och abonnemang utan verkligt behov, medförde ett omedelbart behov av förvaltarens. Hovrätten ändrade tingsrättens beslut och anordnade förvaltarens interimistiskt.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr Ä 2361-24, meddelad 2024-04-05.

Framtidsfullmaktshavare ska höras innan anordnande av godmanskap

Tingsrätten anordnade fullt godmanskap för den enskilde. Broder tillika framtidsfullmaktshavare överklagade tingsrättens avgörande och anförde

att hovrätten skulle undanröja tingsrättens beslut och återförvisa ärendet till tingsrätten för fortsatt handläggning. Av hovrättens domskäl framgår att klaganden har varit den enskilde behjälplig tidigare men inte fått möjlighet att yttra sig över överförmyndarens ansökan. Då det fanns uppgifter om en framtidsfullmakt, bedömer hovrätten att det inte var obehövt att inhämta yttrande från brodern tillika framtidsfullmaktshavare. Tingsrättens beslut undanröjdes och återförvisades till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr Ä 1638-24 meddelad 2024-04-26.

Begränsat förvaltarskap och godmanskap i övriga delar

Tingsrätten anordnade förvaltarskap avseende några specifika bankkonton samt bevaka rätt och sörja för person. Den enskilde överklagade till hovrätten och anförde att förvaltarskapet skulle upphöra i alla delar och övergå till ett godmanskap som hen samtyckte till. Förvaltarskapet skulle dock bestå avseende några specifika bankkonton. Hovrätten konstaterar att det inte av läkarintyg går att utläsa att den enskilde är ur stånd att vårda sig själv. Den enskildes hjälptillstånd, trots ovärdig boendesituation, kan tillgodoses med frivilliga insatser som den enskilde tar emot varmed det saknas förutsättningar för förvaltarskap med undantag för de specifika bankkontona. Förvaltarskapet upphävdes således för bevaka rätt och sörja för person.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr Ä 1950-24, meddelad 2024-05-08.

Godmanskap trots hjälp från närstående

Tingsrätten anordnade ett så kallat fullt godmanskap. Det framgick av utredningen bland annat att den enskilde oroade sig över sin ekonomi samt att hen saknade insyn i sin egna ekonomi. Boendet anförde att den enskilde ibland saknade fickpengar samt att det saknas sängkläder med mera. Den enskilde önskade dock ingen god man och menade att behövlig hjälp erhöles av närstående. Den enskilde överklagade tingsrättens beslut med stöd av en anhörig som är son till den tidigare avlidna hustrun. Närstående menade att den enskilde inte behövde god man eller i andra hand att en annan person skulle förordnas som god man. Hovrätten konstaterar att den enskilde inte i alla delar förstår vad saken gäller varmed ett godmanskap kan anordnas även utan den enskildes samtycke. Att det förvisso finns närstående såsom den föreslagna gode mannen eller ombudet, som i stor del hjälper den enskilde. Aktuell hjälp är dock formlöst varmed hovrätten gör bedömningen att godmanskap är nödvändigt.

Göta hovrätt, mål nr Ä 251-24, meddelad 2024-03-20.

Förvaltarskap behövt vid bristande samarbete och skuldsättning

Tingsrätten avslog ansökan om förvaltarskap och menade bland annat att den enskilde var adekvat, förstod sina svårigheter och kunde resonera samt att boendesituationen inte var tillräckligt anpassad.

Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut och kunde via socialtjänsten belägga att den enskilde hade svårigheter att beviljas ekonomiskt bistånd då underlag aldrig inkom samt att den enskilde inte heller hade ansökt om välfärdsförmåner. En läkares bedömning i kombination med en social utredning och uppgifter om skuldsättning från kronofogden ansågs tillräckligt för att anordna ett fullt förvaltarskap. Inte heller ett muntligt lämnat samtycke om godmanskaps vid sammanträdet i hovrätten ansågs allvarligt menat. Långvarig alkohol- och missbruks demens försvårade saken.

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr Ä 6423-23, meddelad 2024-02-29.

Framtidsfullmakt istället för godmanskaps trots tveksamheter om kognitiv förmåga vid upprättande

Barn till huvudman ansökte om anordnande av godmanskaps. Parallellt med detta ansökte huvudmannens make om att tingsrätten skulle pröva ikraftträdande av framtidsfullmakt. Tingsrätten sammanförde de båda målen och avslog ansökan om godmanskaps samtidigt som framtidsfullmakten ansågs ha trätt i kraft. Huvudmannens barn överklagade. Barnen ifrågasatte huvudmannens kognitiva förmåga vid upprättandet av framtidsfullmakten. Vid tidpunkten kunde inte den enskilde hantera sin mobiltelefon enligt journal och hade svårt att hitta ord. Framtidsfullmakten innehöll felstavat namn. Hovrätten ser det som besvärande att den enskilde fick plats på ett demensboende ett år efter upprättande av framtidsfullmakt samt att det funnits kognitiv nedsättning tidigare dokumenterat. Hovrätten bedömer dock sammantaget att framtidsfullmakten ska anses vara giltig varmed behov av godmanskaps saknas.

Svea hovrätt, mål nr Ä 7888-23, meddelad 2024-03-06.

Överförmyndaren kan inte förpliktas att utge ersättning för rättegångskostnader

Tingsrätten anordnade förvaltarskap. I överklagan till hovrätten anförde den enskilde att hen begärde ersättning för sina rättegångskostnader av överförmyndaren. Hovrätten avslog begäran och skriver i sina domskäl att överförmyndaren är inte att likställas med "enskild part" vid tillämpning av 32 § ärendelagen. Det saknas således rättsligt stöd för att överförmyndaren ska utge ersättning för rättegångskostnader till den enskilde.

Svea hovrätt, mål nr Ä 516-24, meddelad 2024-03-15.

Broder till huvudman är behörig att överklaga tingsrättens beslut att anordna godmanskap

Tingsrätten anordnade godmanskap och förordnade huvudmannens dotter till god man. Huvudmannens broder överklagade och begärde undanröjande och interimistisk prövning samt att en utomstående god man skulle förordnas. Vid hovrättens prövning framkom uppgifter om en framtidsfullmakt som tagits i bruk av dottern samt besvärande omständigheter avseende ett gåvobrev från huvudman till dotter som undertecknats efter att framtidsfullmakten ansågs ha tagits i bruk. Hovrätten konstaterade bland annat att brodern är behörig att överklaga tingsrättens beslut, oaktat huvudmannens syn på deras relation mellan sig. Då flera nya omständigheter tillkommit samt att sammanträde påkallats, återförvisades målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Svea hovrätt, mål nr Ä 2327-24, meddelad 2024-03-27.

Rätten till arvode styrs inte av ett avtalsförhållande

En tidigare ställföreträdare överklagade överförmyndarens beslut avseende ett avtal gällande några ställföreträdarskap. Den tidigare ställföreträdaren menade att det ansågs vara orimligt att eventuell misskötsel i ett ärende medförde entledigande i 14 andra uppdrag. Att uppsägningarna saknade rättslig grund. Förvaltningsrätten konstaterar inom ramen för en laglighetsprövning, att en förordnad ställföreträdarens rätt till arvode regleras i 12 kap. 16 § FB varmed denna rätt inte är beroende av något avtal mellan ställföreträdaren och överförmyndaren. Någon avtalsrättslig grund för reglering av ersättning sinns således inte. Överförmyndarens beslut upphävdes inte.

Förvaltningsrätten i Jönköping, mål nr 304-24, meddelad 2024-04-05.

God man saknade behörighet att inskränka den enskildes färdtjänstillstånd

En god man ansökte om att huvudmannens tillstånd för färdtjänst skulle begränsas till en radie om 12 kilometer från folkbokföringsadressen. Som grund för yrkandet anfördes att den enskilde försatte sig i farliga situationer vilket personal vid LSS-boendet uppgivit. Förvaltningsrätten avlog ansökan. Den gode mannen överklagade till Kammarrätten. Regionen har beslutat om det som ansökan avsåg men ansåg att huvudmannen hade ett befogat intresse av att få frågan prövad då den enskilde inte samtyckt till aktuell begränsning.

Kammarrätten konstaterar att den gode mannen behöver sin huvudmans samtycka vid en rättshandling som ligger utanför den dagliga livsföringen

om samtycke kan inhämtas. I aktuellt fall bedömer Kammarrätten att den enskilde vid tidpunkten inte på ett tydligt sätt varit ur stånd att uttrycka sin mening. Den gode mannen saknade således behörighet för aktuell ansökan då samtycke saknades. Överklagan avslogs.

Kammarrätten i Göteborg, mål nr 6915-23, meddelad 2024-04-11.

Rättegångsfel att inte höra den enskilde i hovrätten vid anordnande av förvaltarskap

Den gode mannen ansökte om anordnande av förvaltarskap. Den enskilde hördes i tingsrätten varvid ansökan om förvaltarskap avslogs.

Överförmyndaren överklagade tingsrättens beslut med anledning av att huvudmannen återkallat samtycke till godmanskap. Hovrätten anordnade fullt förvaltarskap utan att höra den enskilde. Hovrättens handläggning, enligt Högsta domstolen, har utgjort ett sådant rättegångsfel att beslutet i sak ska undanröjas och återförvisas till hovrätten.

Högsta domstolen, mål nr Ä 7665-23, meddelad 2024-05-10.

Godmanskap upphörde då genuint och långvarigt samtycke saknades

Tingsrätten beslutade att godmanskapet skulle upphöra och den förordnade gode mannen hade samtidigt begärt sitt entledigande. Huvudmannen överklagade och anförde att hon visst samtyckte till godmanskap men önskade annan ställföreträdare.

Den gode mannen hade begärt sig entledigad och kvarstått i 8 månader då godmanskapet inte hade fungerat. Överförmyndaren hade vid 5 olika tillfällen skickat ut förfrågan om ärendet till 529 personer samt tillfrågat såväl erfarna som nyare ställföreträdare om uppdraget. Sammantaget bedömer hovrätten att överförmyndaren vidtagit rimliga åtgärder för att hitta någon som åtar sig uppdraget varmed godmanskapet ska upphöra.

Hovrätten för västra Sverige, mål nr Ä 1216-24, meddelad 2024-05-08.

Lagändring: Uppgiftsskyldighet att gälla från 1 juli

Riksdagen har den 22 maj 2024 beslutat om en ny lag om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Den nya lagen träder i kraft från 1 juli 2024.

” Den nya lagen ska ge Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, kommuner och arbetslöshetskassor förutsättningar att utbyta uppgifter som behövs för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att

motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Den ska även ge Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Åklagarmyndigheten tillgång till uppgifter som behövs för att planera, genomföra eller följa upp myndighetsgemensamma kontroller av arbetsplatser för att motverka fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet.”

Lagändringen medför att överförmyndarna och vissa andra delar av en kommun, ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan aktör i enlighet med lagen, om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Uppgifter kan behöva lämnas både på eget initiativ samt på begäran.

[Läs mer om prop. 2023/24:85 här.](#)

Kommentar: SKR avser att återkomma framöver med praktisk tillämpning. Vidare förbereds det annat material hos myndigheter som kan vara till nytta framgent.

Kommande kurser och webbsändningar

31 maj Zoomsändning: [aktuellt för överförmyndare](#).

Tema: Rekrytering & halvtid i granskning.

20 sept Webbsändning: [Aktuellt för överförmyndare](#)

17 okt Kurs: [Arv, bodelning & dödsbo för överförmyndare](#)

6 nov [Fördjupande seminarium: Framtidsfullmakter](#)

11-12 nov [Grundkurs för nya inom överförmyndarverksamheten](#)

6 dec [Aktuellt för överförmyndare](#)

Tema: Verksamhetssystem & digitalisering

Ytterligare arrangemang planeras för 2024. Besök gärna SKR:s webbplats med information om evenemang för att se aktuellt utbud.

Har du önskemål? Maila till Kontaktcenter på info@skr.se.

SKR:s juridiska rådgivning sker främst genom info@skr.se alternativt till respektive sakkunnig på ordinarie telefontid. Undertecknad har telefontid vardagar 13:00-15:00.

Sommarhälsningar från oss på juridiska avdelningen

Kalle Larsson

Instagram: @ofKalle